

Názov materiálu: Schválenie Zásad podávania, preverovania a evidovania oznámení týkajúcich sa kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti

Predkladateľ: Ing. Adriana Urbanová, prednostka MsÚ Leopoldov

Dátum spracovania: 17. 10. 2023

Určenie pre orgán mesta: komisie MZ, Mestské zastupiteľstvo, hlavný kontrolór

---

Východisko - zdôvodnenie potreby materiálu

Novela zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti prinášajúca nové povinnosti a s tým spojenú potrebu spracovania nového vnútorného predpisu mesta upravujúceho postup prijímania, evidencie a vybavovania oznámení o protispoločenskej činnosti.

Informačný základ – hlavný obsah materiálu:

Oznamovanie protispoločenskej činnosti nadväzuje na legislatívu európskej únie, ktorá vychádza z toho, že „k nezákonným činnostiam a zneužitiu práva môže dôjsť v každej organizácii, či už je súkromná, alebo verejná, veľká alebo malá. Môžu mať pritom rôzne podoby, môže ísť o korupciu alebo podvod, pochybenie alebo nedbalosť. A ak sa neriešia, niekedy môžu viesť k vážnemu poškodeniu verejného záujmu.

Osoby pracujúce pre organizáciu alebo tie, ktoré sú s ňou v kontakte v rámci pracovných činností, často ako prvé vedia o takýchto skutočnostiach, a preto sú vo výhodnom postavení a môžu informovať tých, ktorí problém môžu riešiť.

Oznamovatelia, t. j. osoby, ktoré nahlásia (v rámci dotknutej organizácie alebo externému orgánu) alebo zverejnia (na verejnosti) informácie o takomto protiprávnom konaní získané v súvislosti s pracovnou činnosťou, pomáhajú zabrániť škode a odhaľovať hrozbu alebo poškodenie verejného záujmu, ktoré by inak zostalo skryté.

Na európskej a vnútroštátnej úrovni je však ochrana oznamovateľov nerovnomerná a rozdrobená. Strach z odvetných opatrení možných oznamovateľov často odrádza od nahlasovania svojich obáv.

Európska komisia preto 23. apríla 2018 predložila balík iniciatív vrátane návrhu smernice o ochrane osôb, ktoré nahlásujú porušenia práva Únie a oznámenia, ktorým sa stanovuje komplexný právny rámec na ochranu oznamovateľov s cieľom chrániť verejný záujem na európskej úrovni, zriadiť ľahko dostupné kanály nahlasovania, zdôrazniť povinnosť zachovávať dôvernosť a zákaz odvetných opatrení proti oznamovateľom, ako aj zaviesť ciele ochranné opatrenia.“

(citované z https://commission.europa.eu/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/protection-whistleblowers_sk)

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937 z 23. októbra 2019 o ochrane osôb, ktoré nahlasujú porušenia práva Únie bola prijatá 23. októbra 2019 a nadobudla účinnosť 16. decembra 2019. Členské štáty ju majú do svojich vnútroštátnych právnych predpisov transponovať do 17. decembra 2021.

Oznamovanie protispoločenskej činnosti sa tiež označuje ako **Whistleblowing**, a definuje sa najčastejšie ako akt člena organizácie (bývalého alebo súčasného), ktorým oznamuje nelegálne, podozrivé či nemorálne praktiky svojho zamestnávateľa osobám alebo inštitúciám, ktoré by mohli efektívne zakročiť. Whistleblower je teda osoba, ktorá nahlási (v rámci dotknutej organizácie alebo externého orgánu) alebo zverejní (na verejnosti) informácie o protiprávnom konaní (či inej protispoločenskej činnosti), ktoré získala v súvislosti s pracovnou činnosťou a ktorá následne čelí alebo môže čeliť odvetným opatreniam zo strany zamestnávateľa, ktoré súvisia s jeho prácou (napríklad prepustenie z pracovného pomeru). Takto chápe whistleblower (oznamovateľa) aj návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o ochrane osôb nahlasujúcich porušenia práva Únie zo dňa 23.4.2018, na ktorý poukazuje obžalovaný vo svojom odvolaní (ďalej len návrh Smernice o whistlebloweroch), ktorý ochranu oznamovateľov rozširuje nielen na „klasických“ zamestnancov, ale aj na iné osoby, ktoré môžu byť v podobnej pozícii (napríklad samostatne zárobkovo činné osoby pri vykonávaní svojej podnikateľskej činnosti, uchádzači o prácu), respektíve na osoby, ktoré sú v obdobnej pozícii, avšak nie je im poskytovaná odmena za vykonávanú prácu (napríklad dobrovoľníci, neplatení štážisti, konzultanti a podobne) (Rozsudok Krajského súdu Bratislava, sp. zn. 4To/52/2019, zo dňa 25. 6. 2019).

Novelou zákona sa okruh oznamovateľov rozšíril aj na anonymných oznamovateľov.

Základné piliere whistleblowing compliance:

1. interný predpis (upravuje postup)

Mesto Leopoldov má prijatú Smernicu č. 27/2015 o podávaní, preverovaní a evidovaní podnetov súvisiacich s oznamovaním protispoločenskej činnosti, ktorá nadobudla účinnosť dňa 25. 06. 2015 a bola vydaná v súlade s právnou úpravou, ktorá je v súčasnosti už neplatná.

V súčasnosti platí novela č. 189/2023 Z. z., ktorá novelizuje zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorá prináša nové povinnosti mestu ako i rozpočtovým organizáciám ním zriadeným (základnej škole a materskej škole).

Zákon sa vzťahuje na zamestnávateľov a orgány verejnej moci:

§ 2 písm. j) zák. č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Orgán verejnej moci:

1. štátny orgán, obec, vyšší územný celok (VÚC),
2. právnická osoba zriadená zákonom a právnická osoba zriadená štátom, obcou alebo VÚC,
3. právnická osoba s majetkovou účasťou osoby uvedenej v prvom bode alebo v druhom bode,
4. právnická osoba, ktorej zákon zveruje právomoc rozhodovať o právach a povinnostiach v oblasti verejnej správy,

2. zodpovedná osoba (realizuje postup):

- obec – **zodpovednou osobou je hlavný kontrolór mesta**
- právnická osoba zriadená obcou – rozpočtová alebo príspevková organizácia, ktorá zamestnáva menej ako 50 zamestnancov – **zodpovednou osobou je hlavný kontrolór mesta**. V prípade Mesta Leopoldov ide o rozpočtovú organizáciu s právnou subjektivitou Materská škola, Štúrova 419, 920 41 Leopoldov, nakoľko zamestnáva 25 zamestnancov.
- právnická osoba zriadená obcou - rozpočtová alebo príspevková organizácia, ktorá zamestnáva viac ako 50 zamestnancov – takáto právnická osoba je **povinná určiť si zodpovednú osobu vo vlastnej smernici**. V prípade Mesta Leopoldov ide o rozpočtovú organizáciu s právnou subjektivitou Základná škola, Námestie sv. Ignáca 31, 920 41 Leopoldov, nakoľko zamestnáva 54 zamestnancov.

3. klasifikácia oznámenia (vyšetrovacie princípy a dôsledné zaradenie skutočností pod „skutkovú podstatu“)

§ 2 písm. b) zák. č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Oznámením sa rozumie uvedenie skutočností, o ktorých sa fyzická osoba dozvedela v súvislosti s pracovnoprávnym vzťahom alebo iným obdobným vzťahom a ktoré sa týkajú protispoločenskej činnosti.

Úrad pre ochranu oznamovateľov odporúča zodpovednej osobe pri posudzovaní oznámenia uplatňovať tieto základné princípy:

- a) oznámenie posudzovať podľa obsahu, bez ohľadu na to, ako je pomenované;

- b) zamerať sa na podstatu oznámenia a k jeho vybaveniu neprístupovať formalisticky
- c) v prípade, že oznámenie príde cez určený kanál nahlasovania, platí, že ide o oznámenie v zmysle zákona, kým sa nepreukáže opak.
- d) ak oznámenie príde cez iný ako určený kanál, posudzuje sa podľa obsahu; v prípade stretu dvoch právnych úprav je potrebné rešpektovať obe avšak prednosť má právna úprava, ktorá poskytuje vyšší štandard ochrany a prísnejšie upravuje samotné vybavenie podania;
- e) proaktívny prístup zodpovedných osôb a v prípade nejasností aktívna komunikácia s oznamovateľom;

4. ochrana oznamovateľa a súvisiacich osôb

§ 2 písm. a) zák. č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Oznamovateľom sa rozumie fyzická osoba, ktorá v dobrej viere urobí oznámenie orgánu príslušnému na prijatie oznámenia alebo zamestnávateľovi; za oznamovateľa sa považuje aj fyzická osoba, ktorá v dobrej viere

1. urobí oznámenie a jej pracovnoprávny vzťah alebo iný obdobný vzťah sa skončil, ak sa dozvedela informácie o protispoločenskej činnosti počas trvania tohto pracovnoprávneho vzťahu alebo iného obdobného vzťahu,
2. urobí oznámenie a jej pracovnoprávny vzťah alebo iný obdobný vzťah ešte nevznikol, ak sa dozvedela informácie o protispoločenskej činnosti počas výberového konania alebo v rámci predzmluvných vzťahov,
3. urobila oznámenie anonymne a jej totožnosť bola odhalená,
4. zverejnila informácie o protispoločenskej činnosti, ktoré sa dozvedela počas výberového konania alebo v rámci predzmluvných vzťahov a jej pracovnoprávny vzťah alebo iný obdobný vzťah ešte nevznikol alebo počas trvania pracovnoprávneho vzťahu alebo iného obdobného vzťahu alebo po skončení pracovnoprávneho alebo iného obdobného vzťahu z dôvodu, že
  - 4a. urobila oznámenie prostredníctvom vnútorného systému preverovania oznámení a nebola oboznámená s výsledkom preverovania podľa § 10 ods. 8, alebo neboli prijaté vhodné opatrenia podľa § 10 ods. 8 a následne urobila takéto oznámenie orgánu príslušnému na prijatie oznámenia a nebola v primeranej lehote oboznámená so stavom preverovania alebo s výsledkom preverovania,
  - 4b. urobila oznámenie orgánu príslušnému na prijatie oznámenia a nebola v primeranej lehote oboznámená so stavom preverovania alebo s výsledkom preverovania,
  - 4c. je dôvodná obava, že protispoločenská činnosť môže predstavovať bezprostredné alebo zjavné ohrozenie verejného záujmu, alebo
  - 4d. je dôvodná obava, že v prípade urobienia oznámenia orgánu príslušnému na prijatie oznámenia by jej hrozil postih alebo vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu hrozí, že orgány na prijatie oznámenia nezabezpečia neustranné a nezávislé preverenie skutočností uvedených v oznámení,

5. anonymita oznamovateľa

Preverovanie zo strany zodpovednej osoby – hlavného kontrolóra – musí byť uskutočnené tak, aby sa dodržala povinnosť zachovať mlčanlivosť o totožnosti oznamovateľa a totožnosti dotknutej osoby, aby sa nedopustil priestupku. Totožnosť oznamovateľa ako aj totožnosť dotknutej osoby musí zostať utajená od prijatia oznámenia, cez jeho evidenciu až po proces preverovania oznámenia.

6. lehota na vyriešenie oznámenia

Hlavný kontrolór – zodpovedná osoba má povinnosť prijať, zaevidovať a preveriť oznámenie. Prijatie oznámenia potvrdzuje do 7 dní od jeho prijatia. Každé oznámenie, ktoré bolo hlavnému kontrolórovi doručené, musí byť po jeho prijatí a potvrdení prijatia preverené. V prípade, že podanie bude po jeho prijatí vyhodnotené ako oznámenie, začína od potvrdenia jeho prijatia plynúť hlavnému kontrolórovi zákonná lehota na jeho preverenie a oboznámenie oznamovateľa s výsledkom tohto preverenia. Lehota na oboznámenie je do 90 dní od potvrdenia prijatia oznámenia alebo ak sa prijatie oznámenia nepotvrdilo, do 90 dní od uplynutia 7 dní od prijatia oznámenia. Lehotu na preverenie nie je možné predĺžiť.

7. výsledok vyriešenia

Výsledkom preverovania oznámenia môže byť, že:

- a) spáchanie protispoločenskej činnosti sa nepotvrdí (oznámenie sa preverovaním preukázalo ako neopodstatnené),
- b) spáchanie protispoločenskej činnosti sa potvrdí (oznámenie sa preverovaním preukázalo ako opodstatnené),
- c) spáchanie protispoločenskej činnosti nie je jednoznačné.

Pokiaľ sa v prípade preverovania oznámenia preukáže, že mohlo dôjsť k spáchaniu trestného činu alebo k iným skutočnostiam, hlavný kontrolór – zodpovedná osoba oznámi podozrenie z trestnej činnosti orgánom činným v trestnom konaní a iné skutočnosti orgánom príslušným podľa osobitných predpisov.

8. pokuty: 100 tis. EUR až 200 tis. EUR

Záver a odporúčania:

Odporúčame schváliť predkladané Zásady podávania, preverovania a evidovania oznámení týkajúcich sa kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti

Návrh na uznesenie:

Mestské zastupiteľstvo schvaľuje Zásady podávania, preverovania a evidovania oznámení týkajúcich sa kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti

Prílohy:

1. Návrh Zásad podávania, preverovania a evidovania oznámení týkajúcich sa kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti